

Wrocław University of Technology

*FIZYKA I CHEMIA
CIAŁA STAŁEGO*

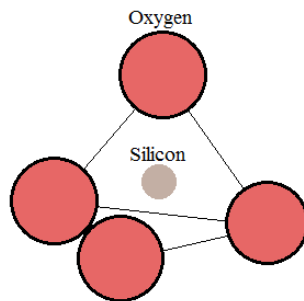
II część

Marek Jasiorski

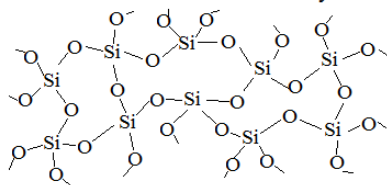
szkło

materiał nieorganiczny powstały wskutek stopienia a następnie ochłodzenia osiągnąony przez powstrzymanie krystalizacji, w wyniku szybkiego chłodzenia w zakresie temperatury krzepnięcia nazywane przechłodzoną cieczą.

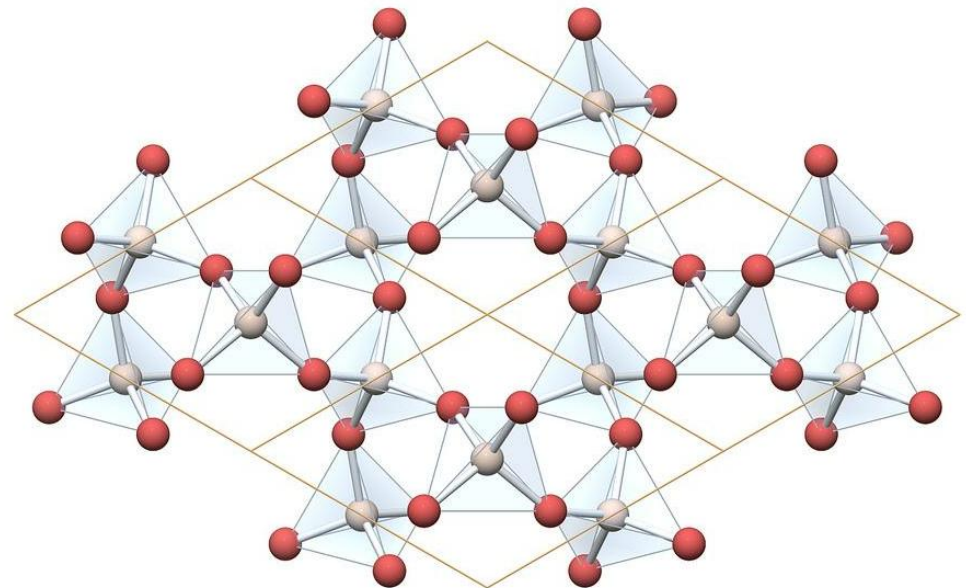
Single SiO_4 Tetrahedron

Distorted 2-D "Reality"

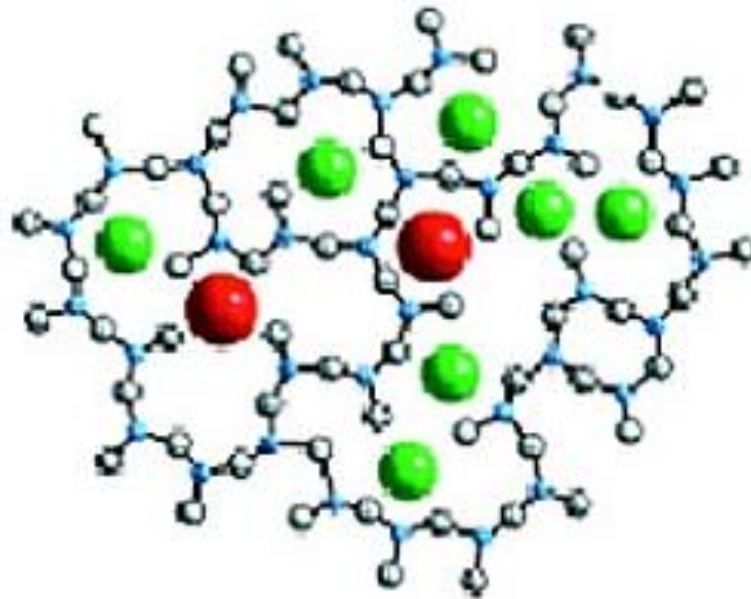

SiO_4 network

Szkło – aspekt chemiczny

Podstawowymi składnikami szklotwórczymi są trzy tlenki: SiO_2 , B_2O_3 i P_2O_5 , a także arsenu i germanu. W skład szkła, oprócz składników szklotwórczych, mogą wchodzić modyfikatory oraz inne tlenki.

Calcium

Sodium

Oxygen

Silicon

Szkło – aspekt chemiczny

SUROWCE BARWIĄCE SZKŁO

Zielony: żelazo Fe_2O_3 , chrom Cr_2O_3 , mangan MnO

Granatowy: związki kobaltu CoO

Niebieski: związki miedzi przy określonych warunkach

Czerwony: związki miedzi, związki selenu, związki kadmu, wiązki srebra

Różowy: związki selenu, związki antymonu

Żółty: związki siarki - siarczek kadmu (CdS)

Bursztynowy: związki siarki i żelaza

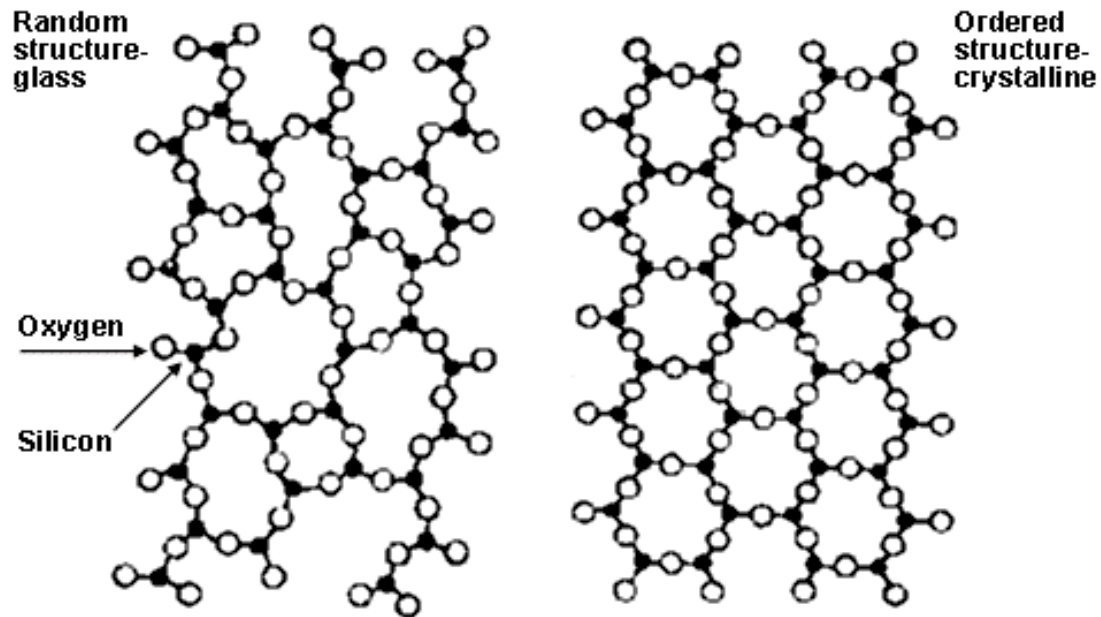
Czarny: mangan + kobalt + żelazo

Dodanie glinu i boru powoduje wzrost odporności mechanicznej i termicznej szkła, dodatek tlenku ołowiu, w szkłe zmienia się współczynnik załamania światła.

szkło

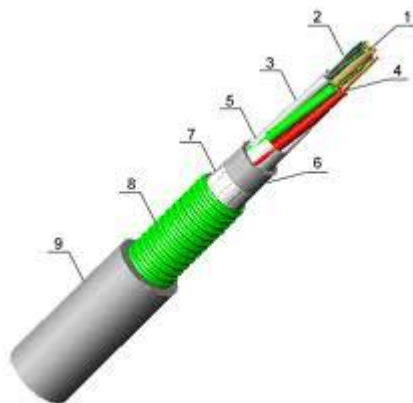
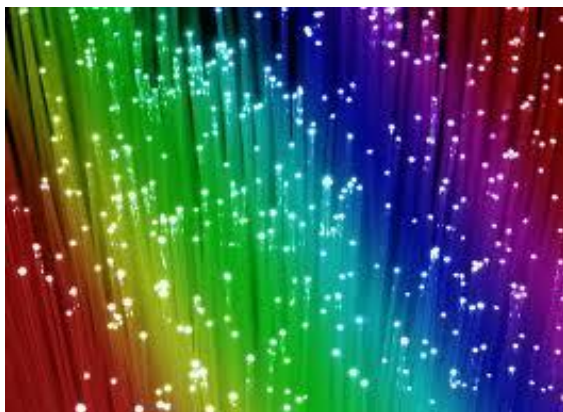
Materiały ceramiczne mają budowę krystaliczną, co zasadniczo odróżnia je od szkła, które charakteryzuje się budową amorficzną.

Szkła podlegają odszkleniu (dewitryfikacji), stając się materiałami krystalicznymi, lecz okres ten trwa minimum kilkaset lat.

Szkło specjalne – włókna optyczne

Szkło krystaliczne - kwarc

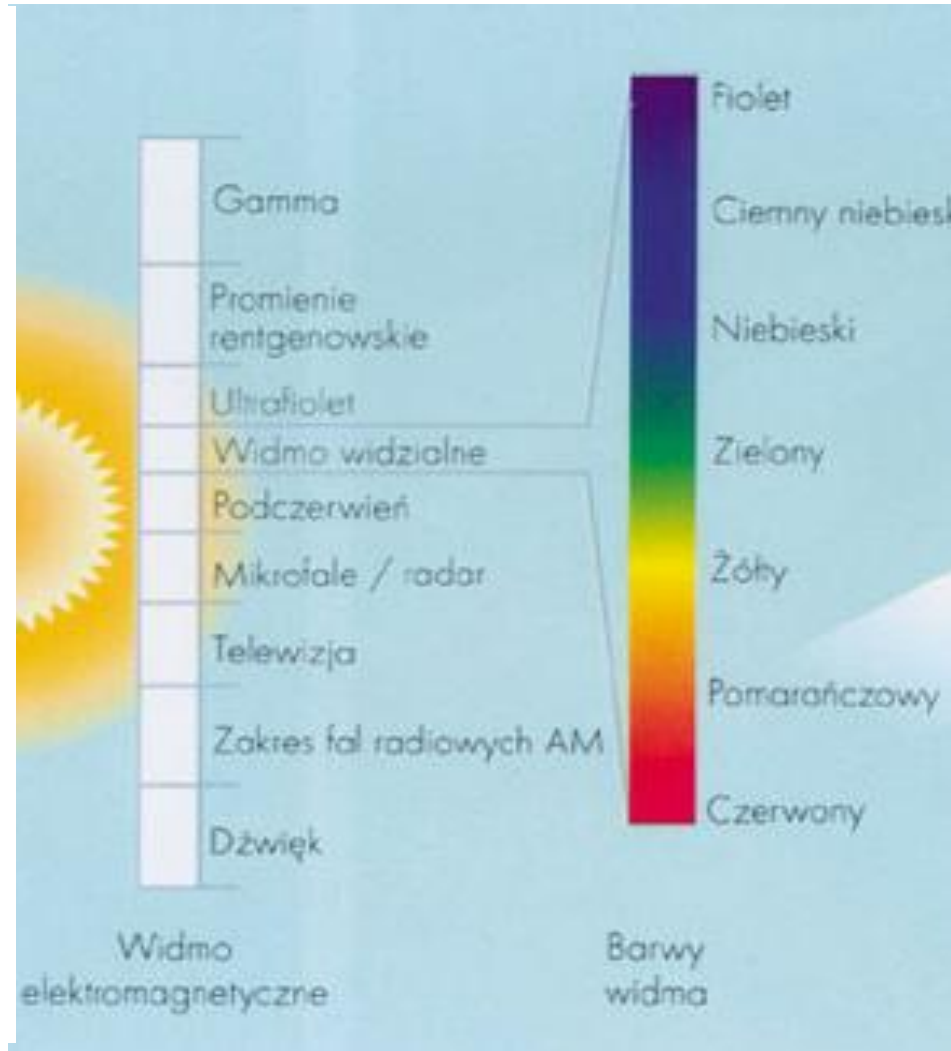
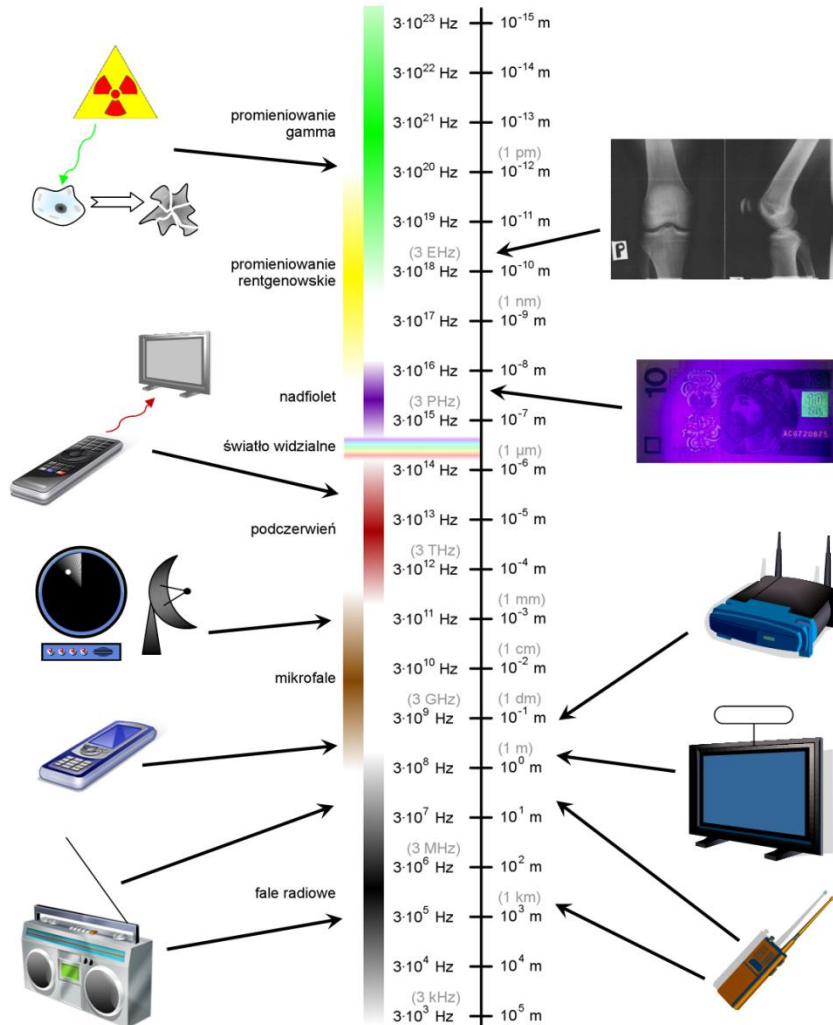
Szkło krystaliczne – przezroczyste szkło kwarcowe

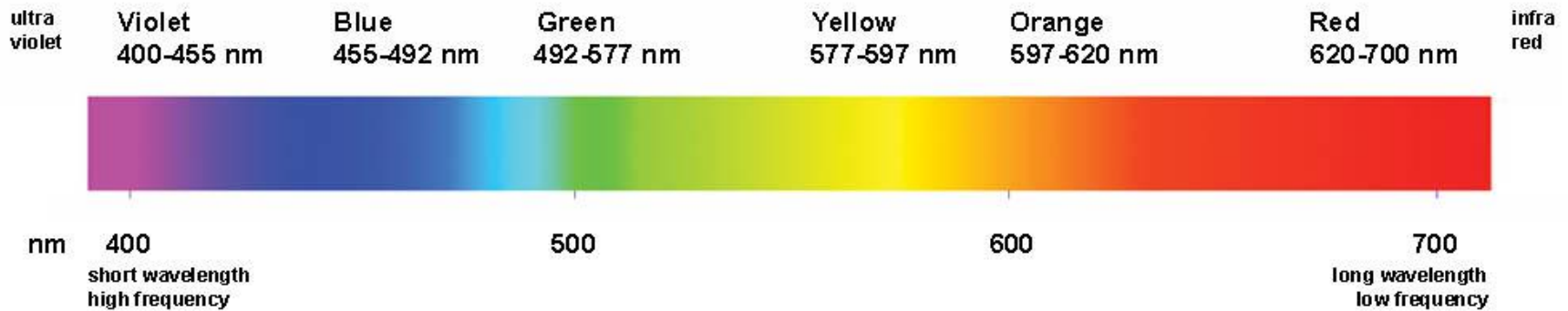
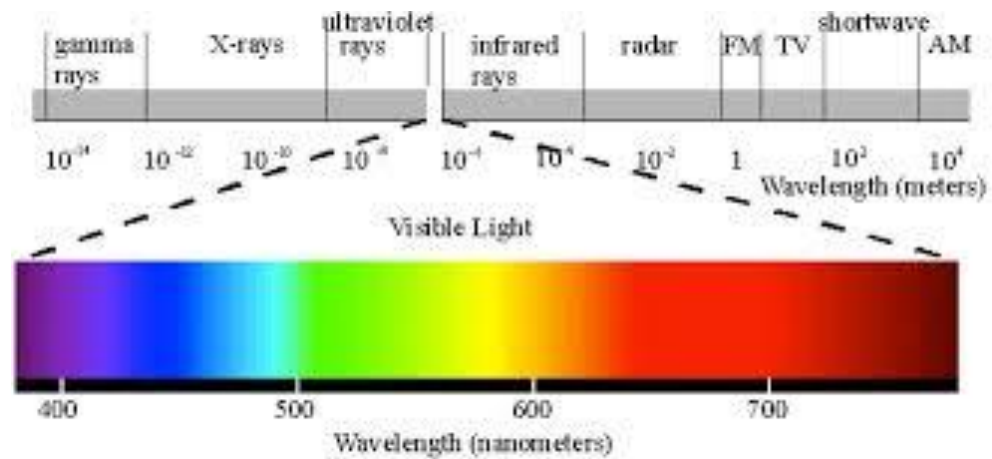
Fale

Światło białe

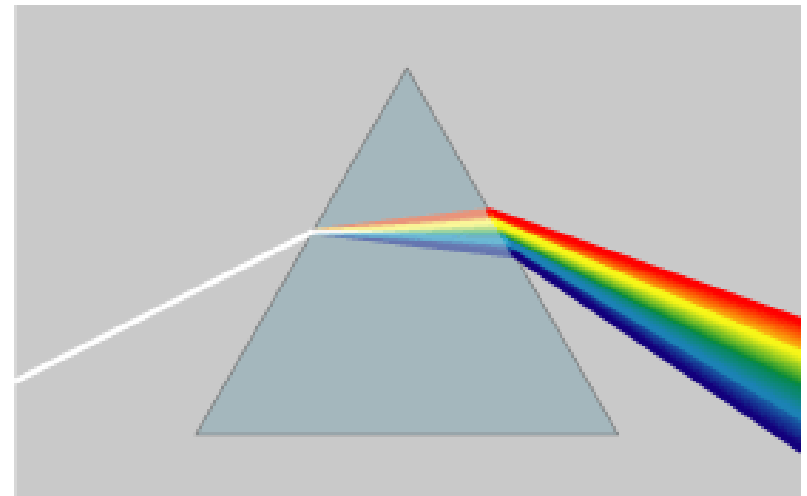
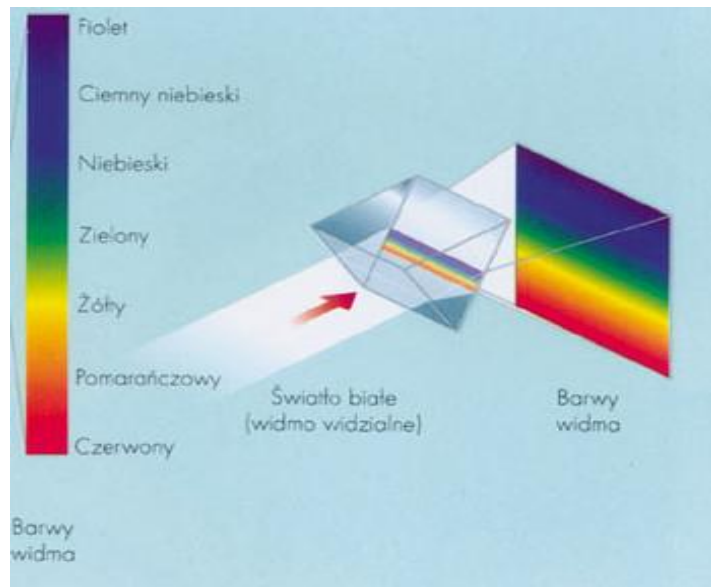
Zjawiska optyczne

- Rozszczepienie światła białego
- Rozpraszanie światła
- Załamanie wiązki światła
- Odbicie wiązki światła

Rozszczepienie światła

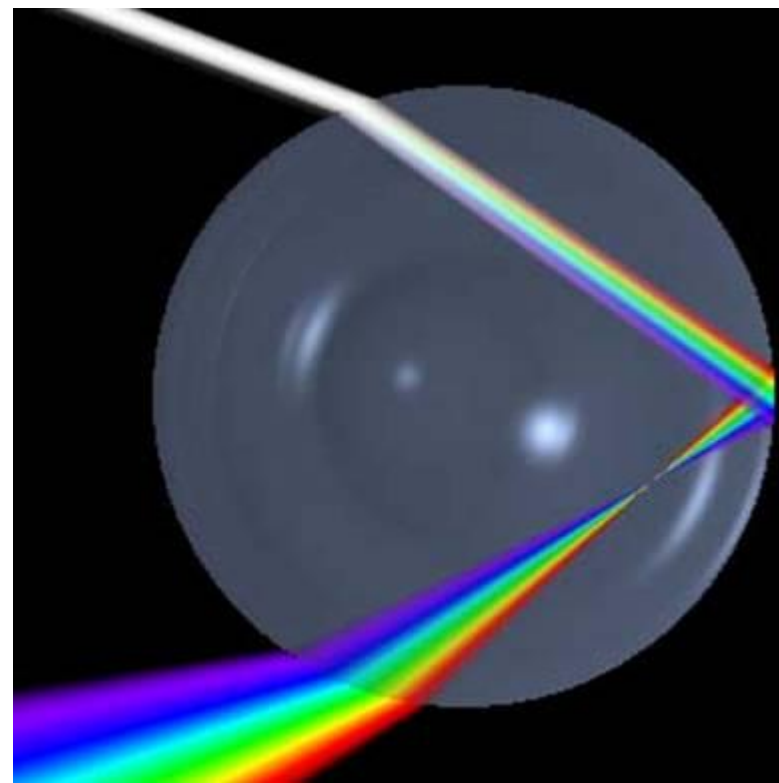
Rozszczepienie światła spowodowane jest różną prędkością rozchodzenia się promieni świetlnych o różnych barwach. Różna prędkość rozchodzenia się światła owocuje oczywiście różnym współczynnikiem załamania światła i różnym kątem załamania.

Ponieważ zaś światło białe jest mieszaniną światel o wielu barwach, to przepuszczenie go przez pryzmat spowoduje rozdzielenie poszczególnych składowych na paletę barw (tęczę).

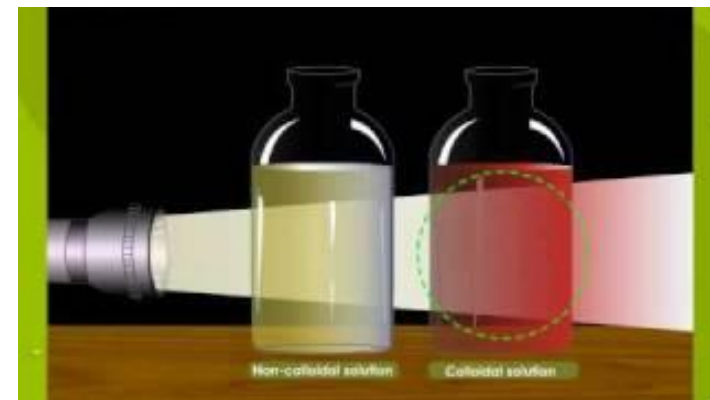
Tęcza

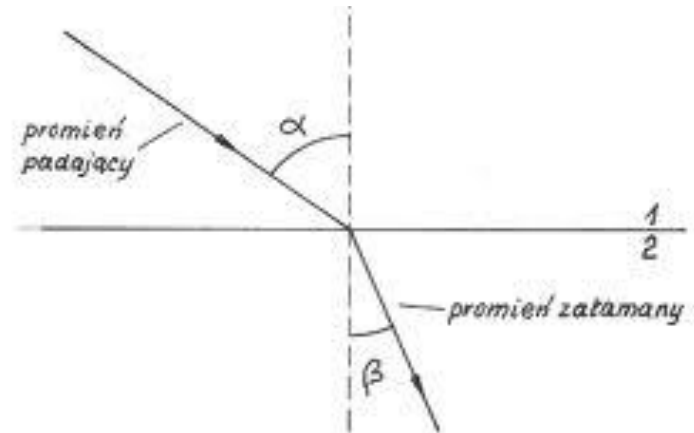
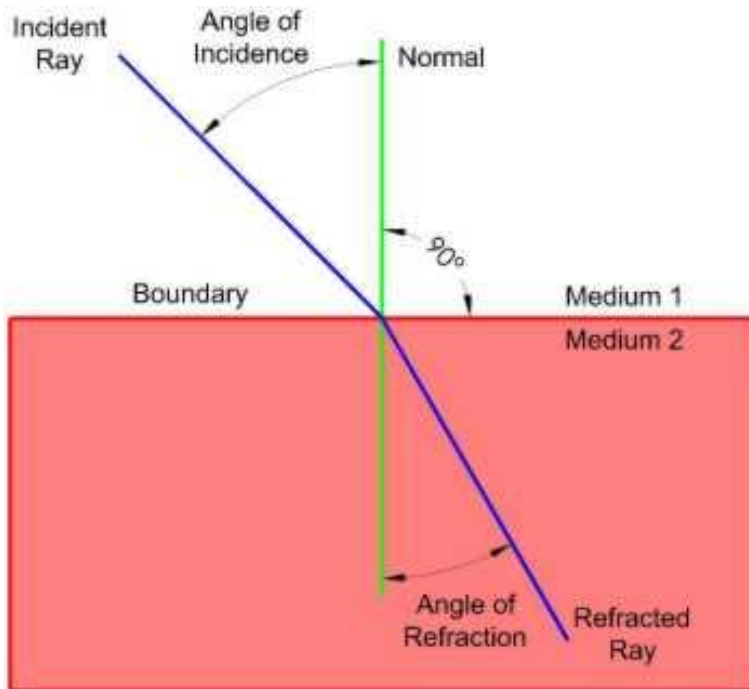
Rozpraszanie światła

Efekt Tyndalla

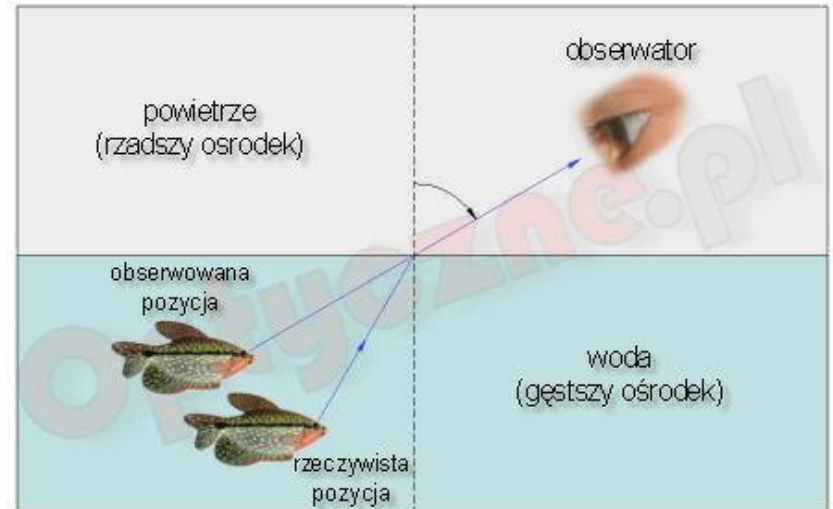

Załamanie światła

Załamanie światła

III prawo załamania światła

"Jeżeli gdzieś wleci, to musi również wylecieć"

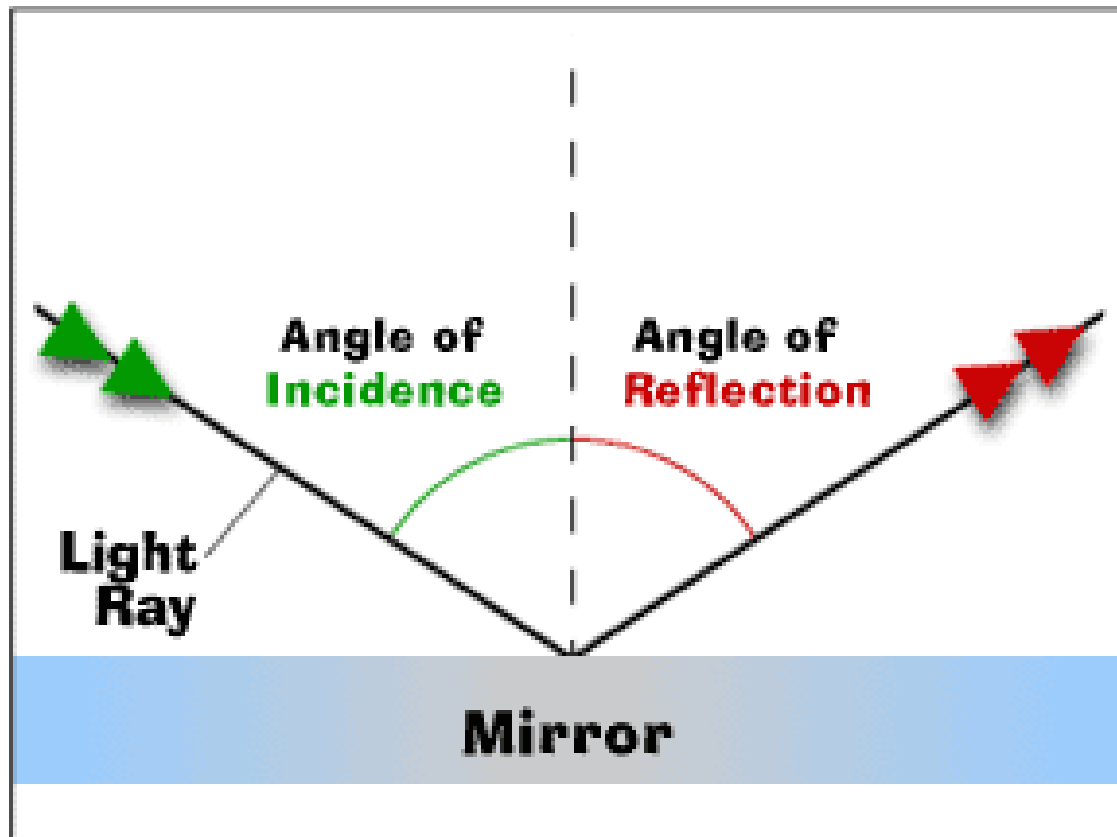

Załamanie światła - przykłady

Odbicie światła

Spektroskopia/optyka

Cząsteczka może przyjmować tylko ściśle określone poziomy energetyczne a ich zmiana związana jest z pochłanianiem lub emitowaniem danego kwantu (porcji) energii.

Pochłanianie przez materię kwantu energii związane jest z **absorpcją** fali elektromagnetycznej

Oddanie zaabsorbowanej energii związane jest z **emisją** energii na dwa sposoby

Spektroskopia/optyka

Oddziaływania te powodują zmianę energii wewnętrznej zgodnie z zasadą zachowania energii wyrażaną wzorem:

$$E = h \cdot \nu = hc/\lambda$$

E - zmiana energii

h - stała Plancka

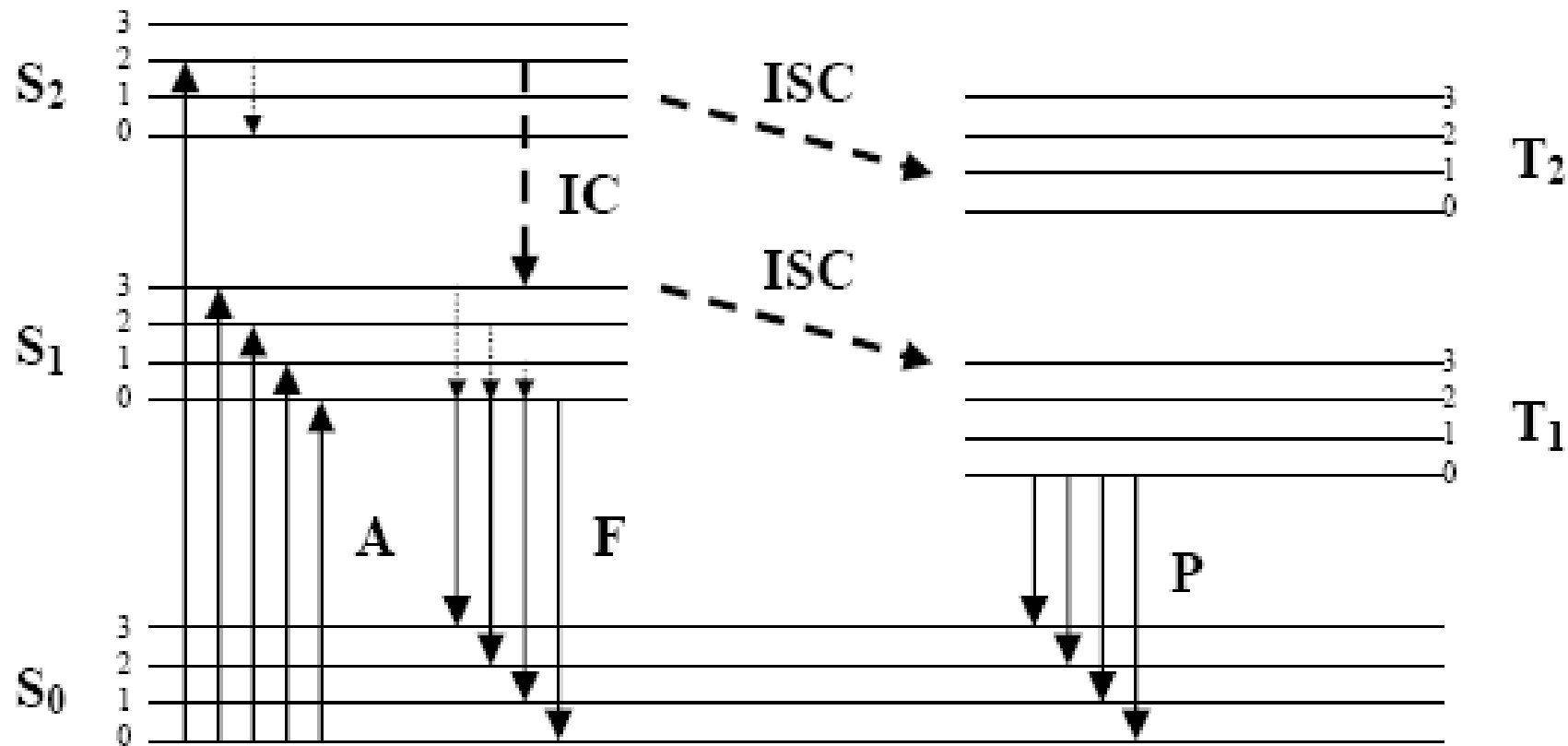
ν - częstotliwość

c - prędkość światła

λ - długość fali promieniowania

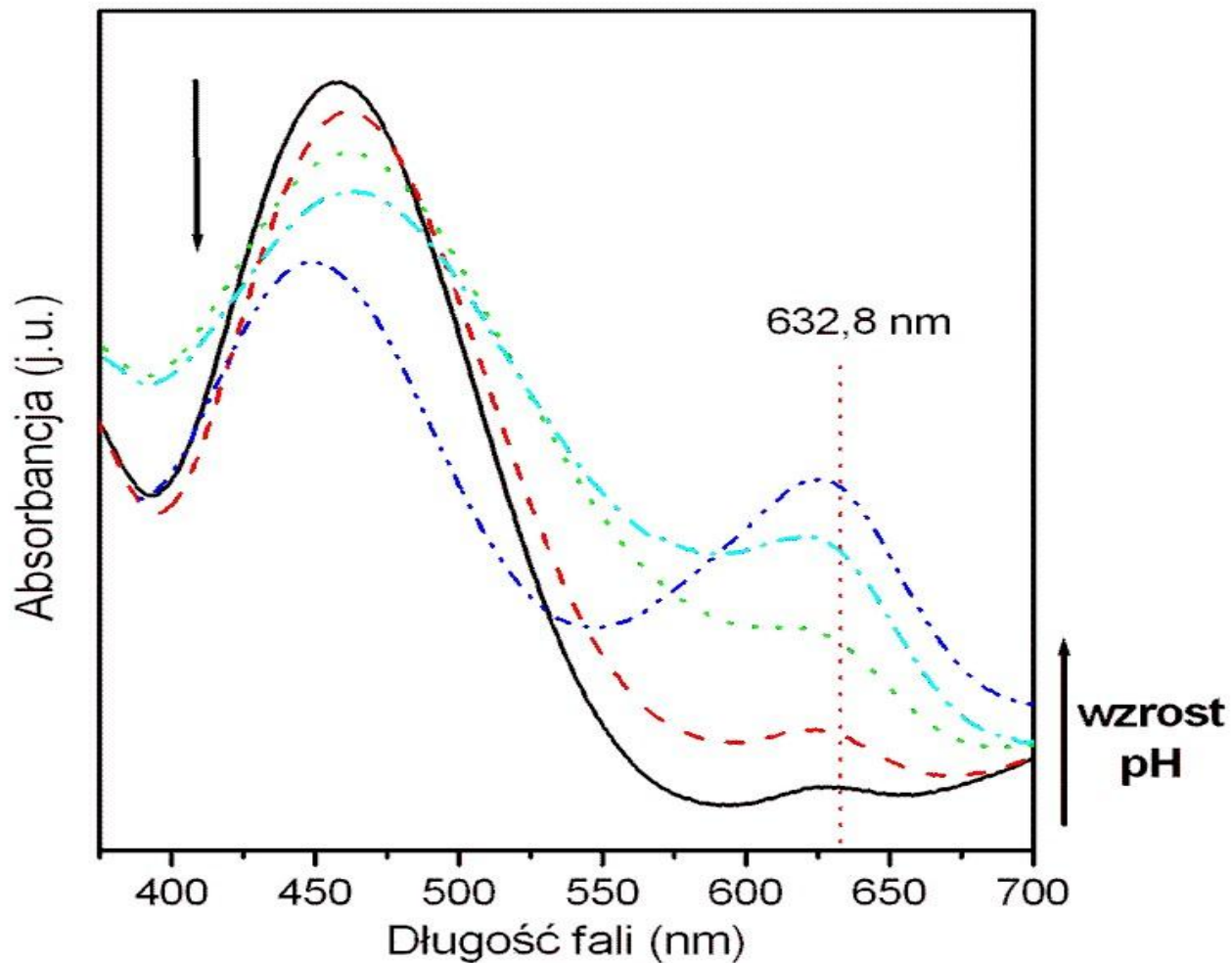

Istota zjawiska

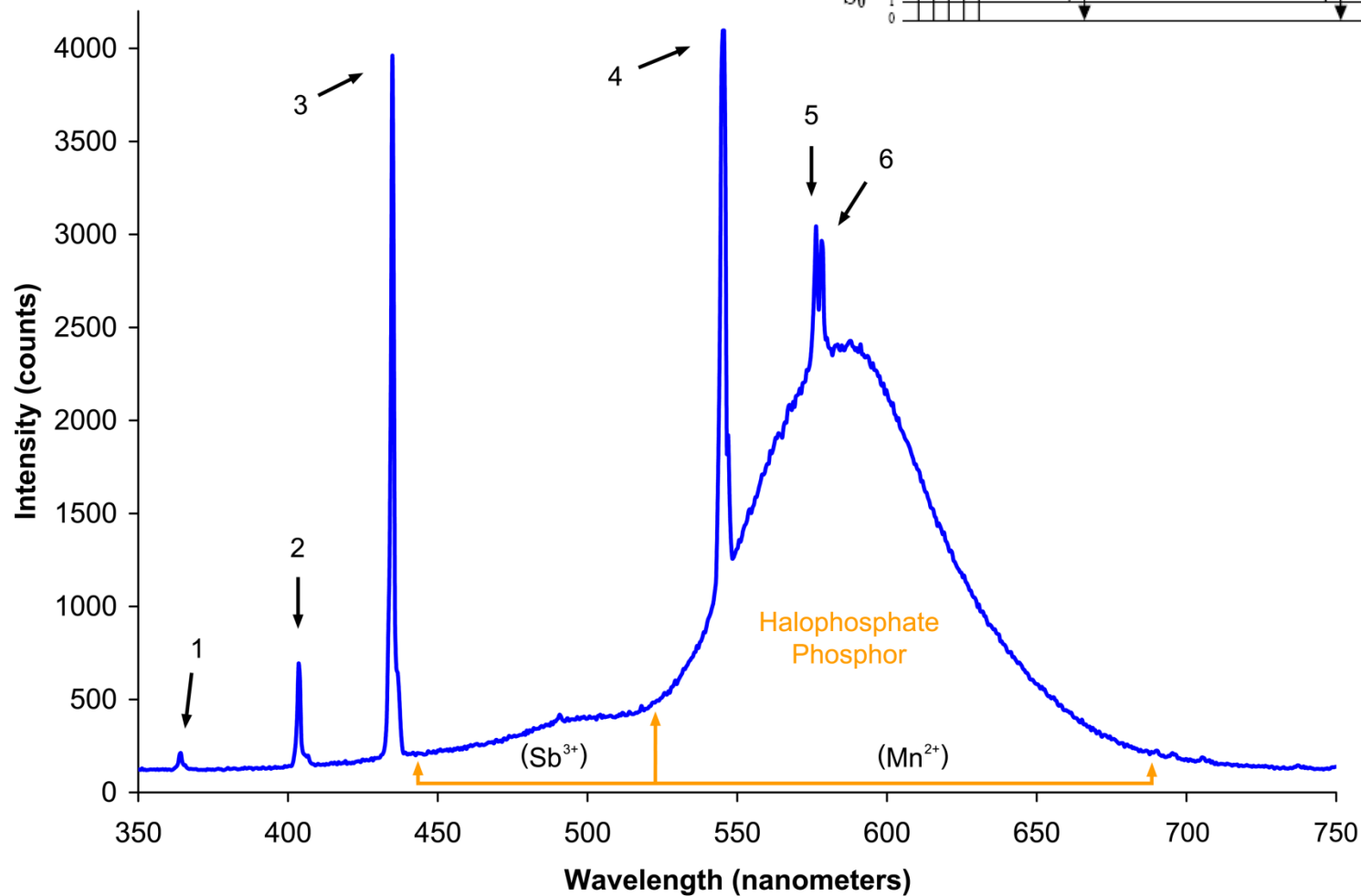
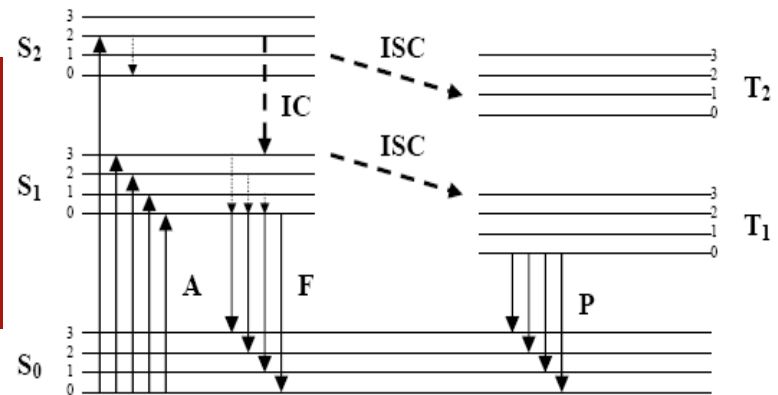
Widmo absorpcyjne

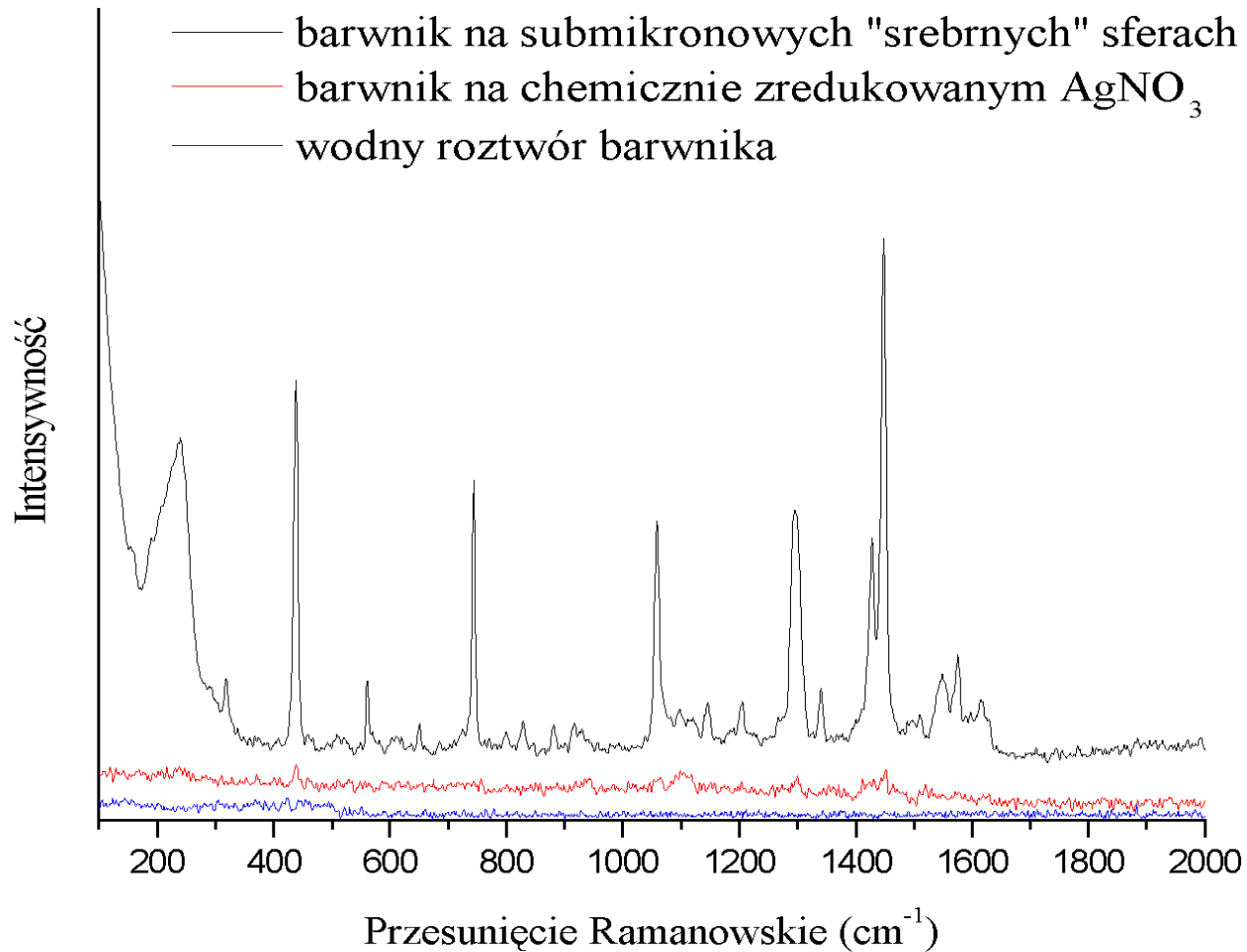

Widmo

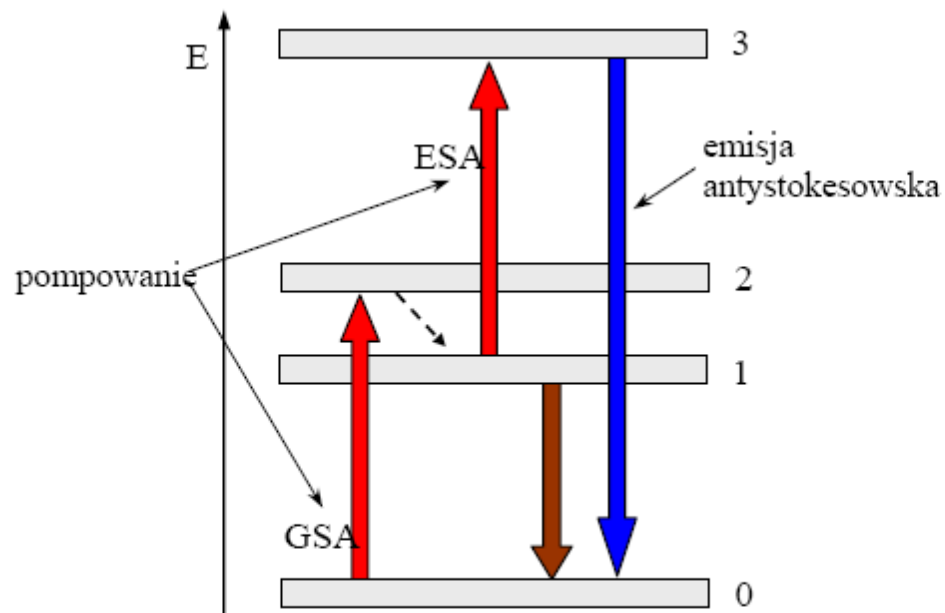

Widma rozproszenia Ramana próbek ze zredukowanym srebrem i kompleksem fenantroliny rutenu

Up-conwersja (widma antystokesowskie)

Schemat absorpcji ze stanu wzbudzonego prowadzącej do emisji antystokesowskiej.

Instrumentalne metody badawcze

- Mikroskopia
- Dyfraktometria rentgenowska

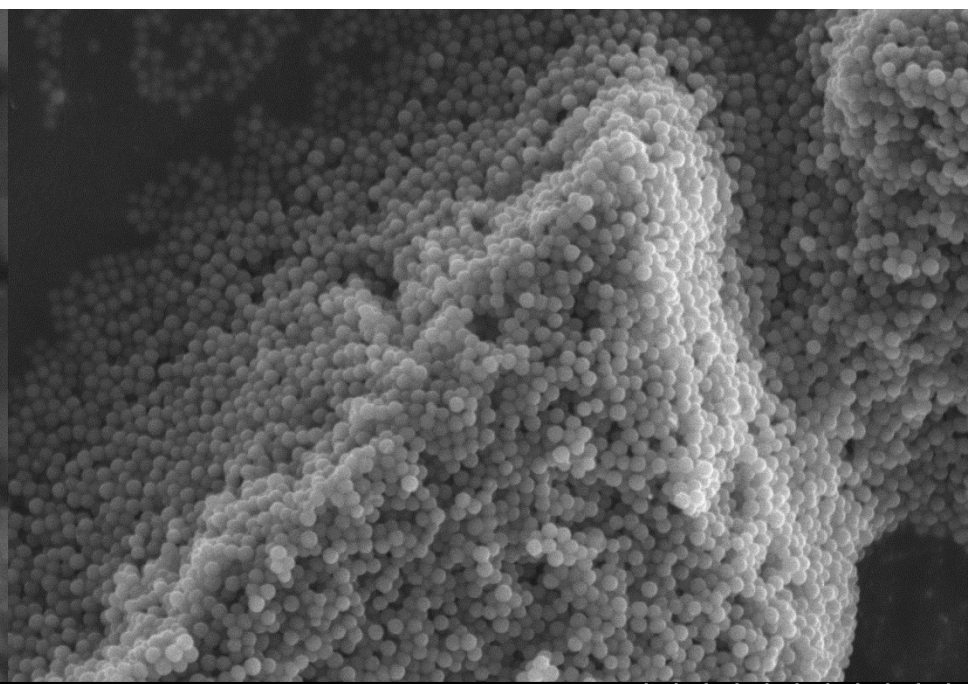
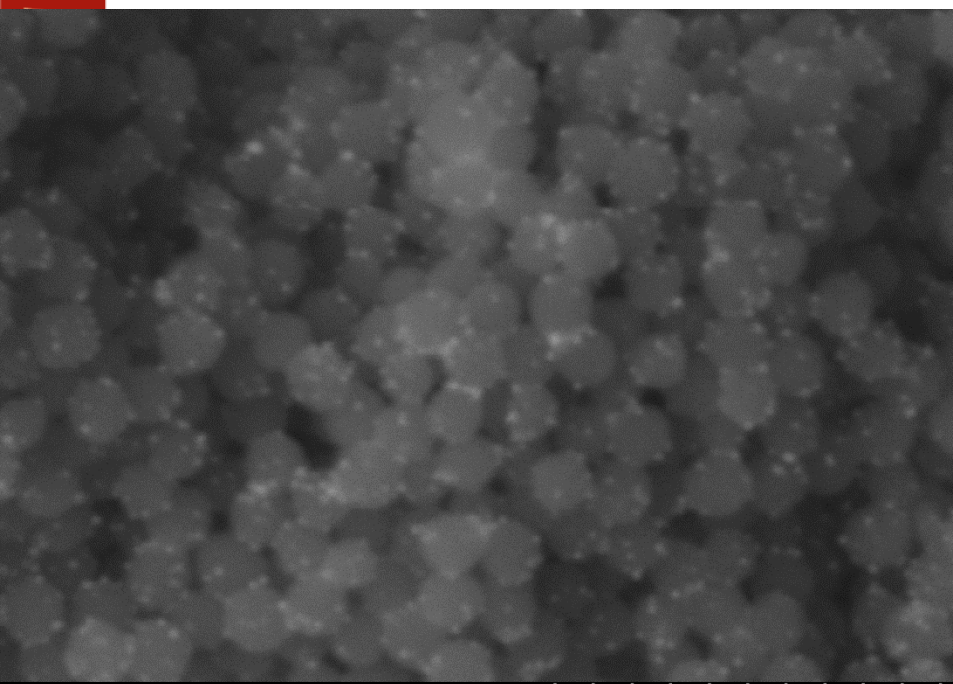
Mikroskopia (zasada działania)

- Mikroskop optyczny
- Mikroskop elektronowy (skaningowy SEM, transmisyjny TEM)
- Mikroskop sił atomowych (AFM)
- Mikroskop konfokalny

Skaningowy mikroskop elektrony S-3400N

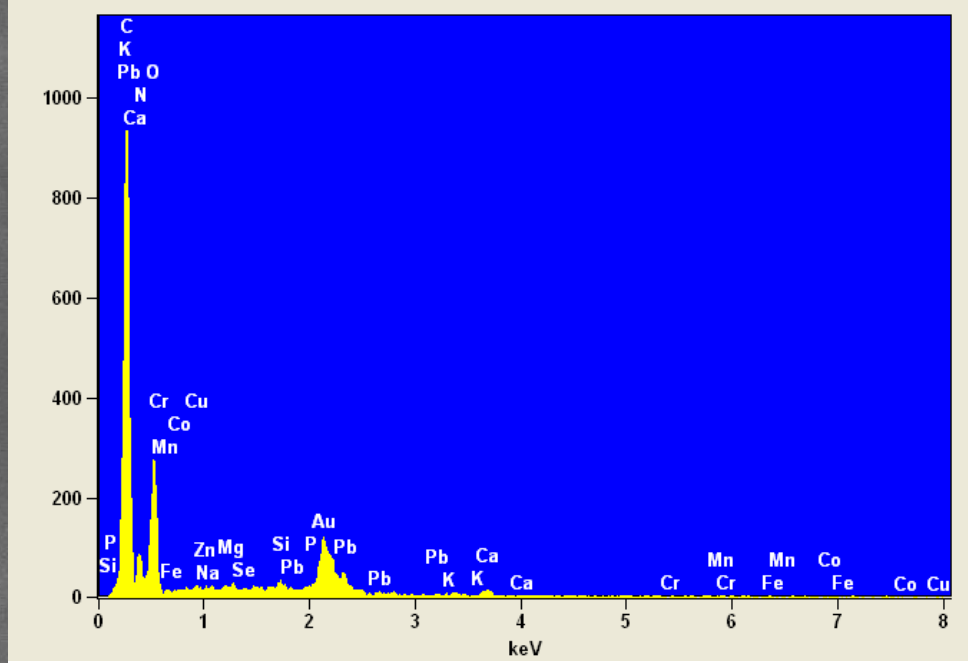

S3400 10.0kV 9.7mm x17.0k BSE3D 12/6/2012 3.00um

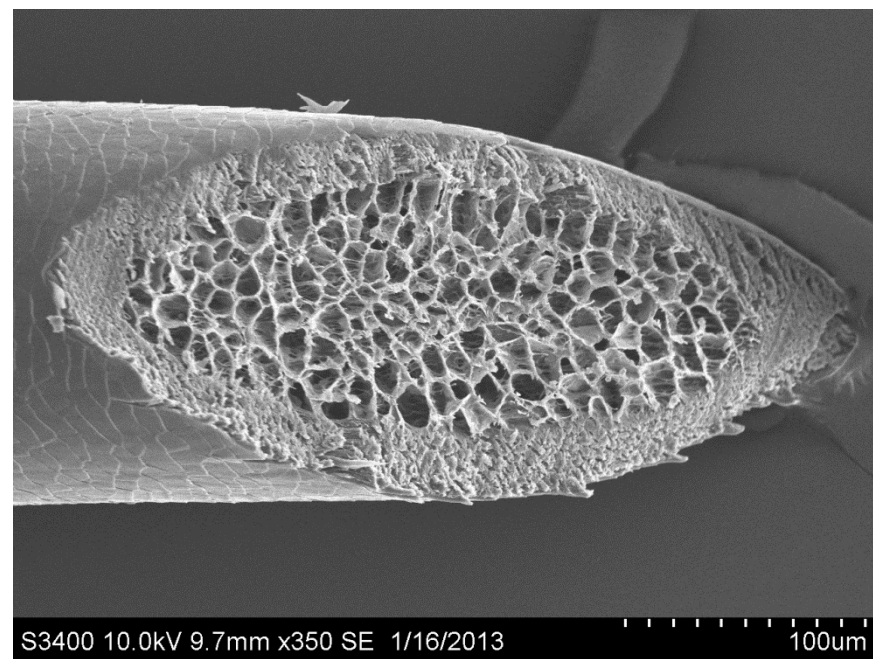
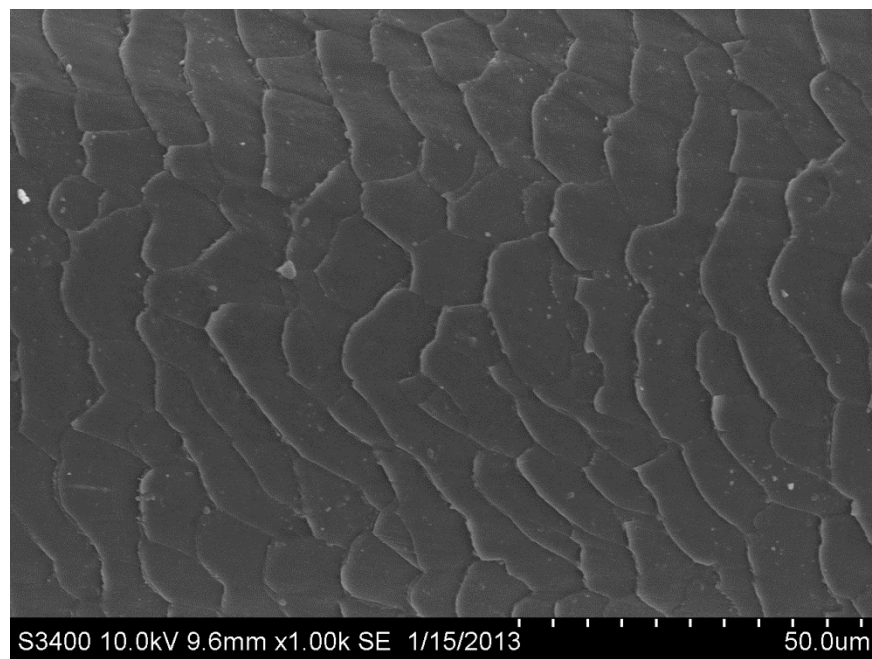
S3400 10.0kV 10.6mm x4.00k SE 12/6/2012 10.0um

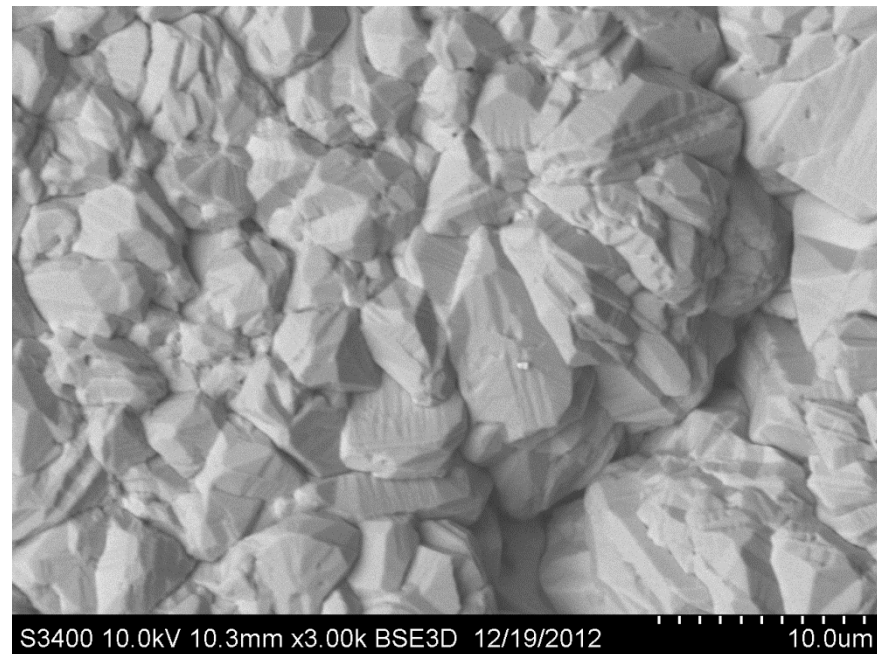
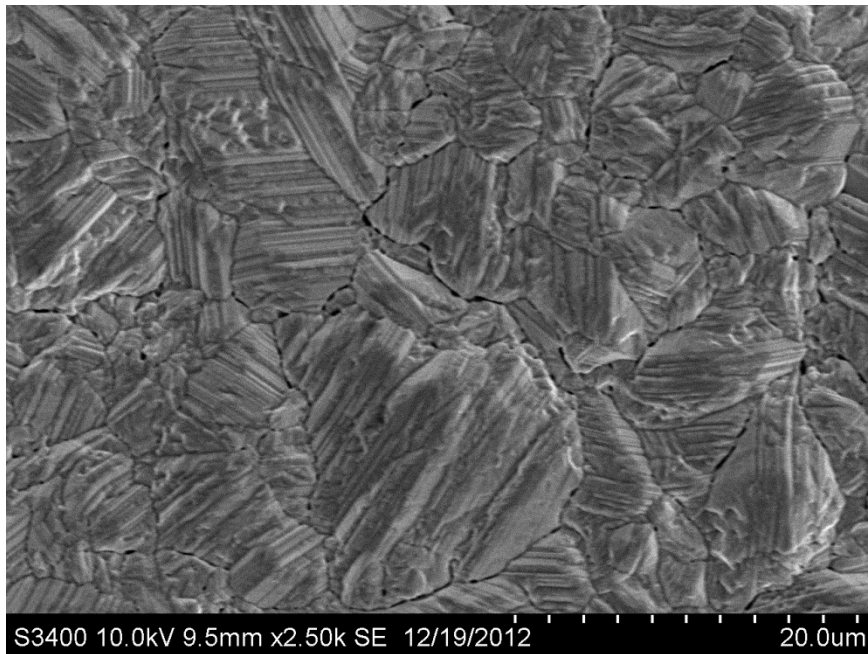
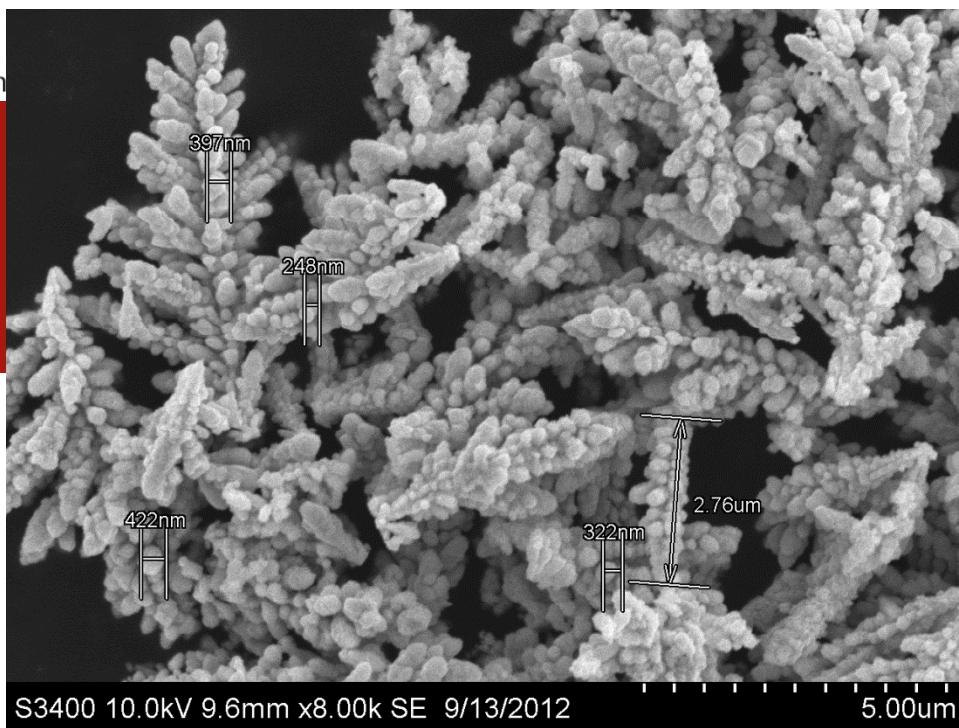

Full scale counts: 935 Base(1400)_pt2

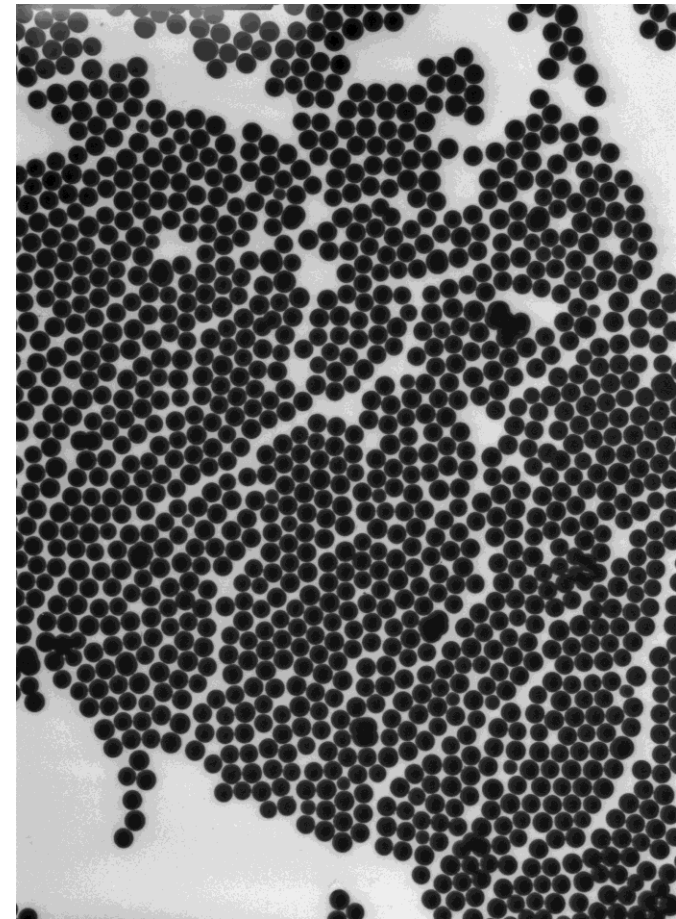
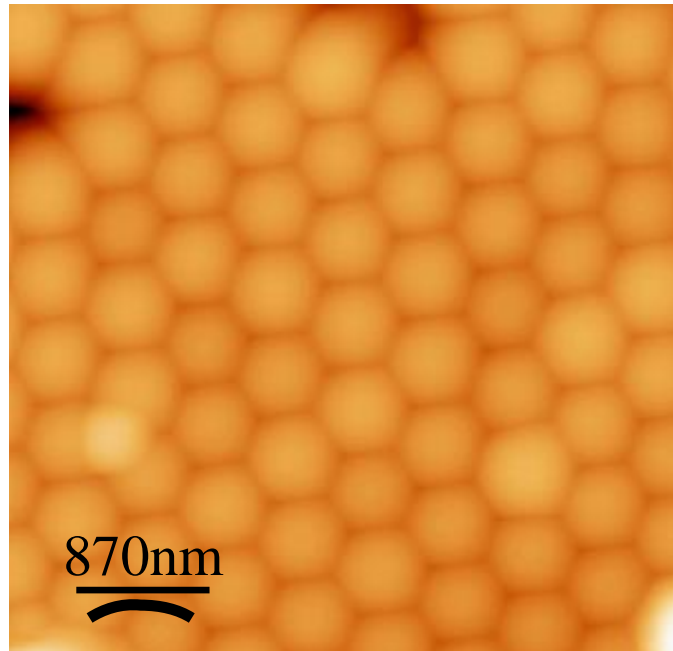
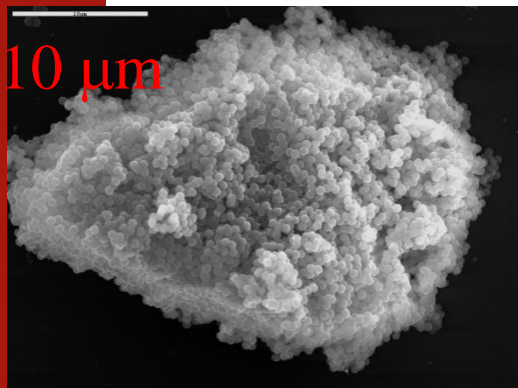
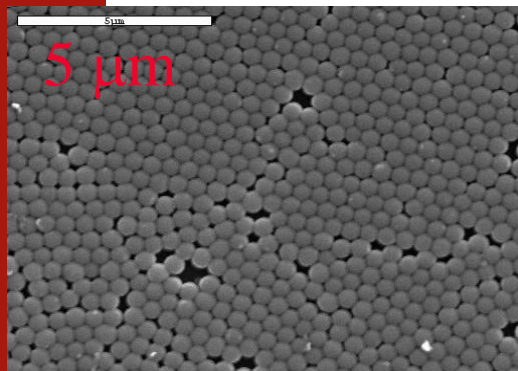

Proszki – SEM, AFM, TEM

Wrocław University of Technology

materiały węglowe

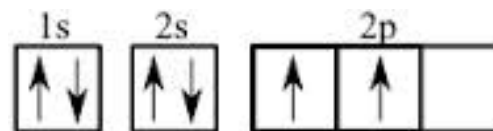
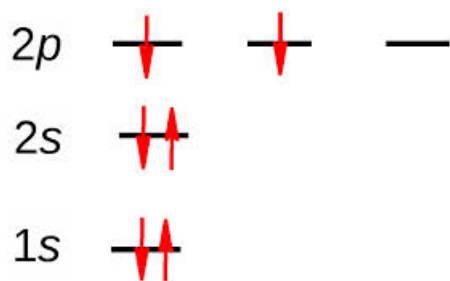
Marek Jasiorski

${}^6\text{C}$
Carboneum

Węgiel

Konfiguracja elektronowa: $1s^2 2s^2 2p^2$

${}^6\text{C}$
Carboneum

Węgiel

Co to jest węgiel?

${}^6\text{C}$
Carboneum

Węgiel

Diament

Fulereny

Grafit

Grafen

Nanorurki węglowe

Sadza

Antracyt

Węgiel kamienny/brunatny

Węgiel drzewny

Koks

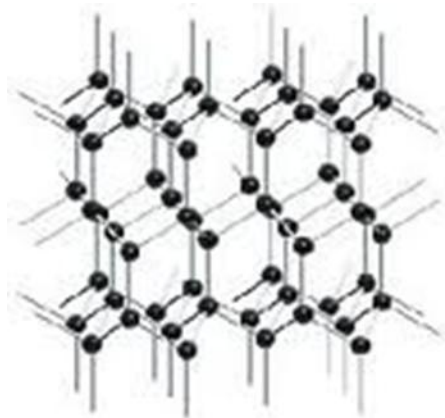

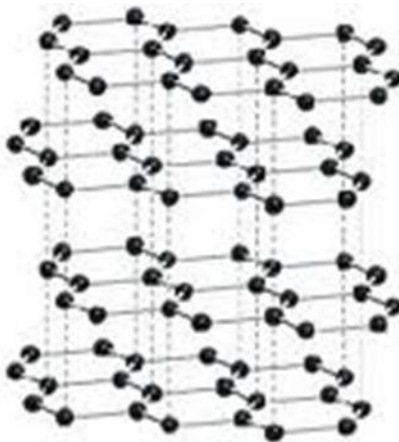
${}^6\text{C}$
Carboneum

Węgiel - struktury

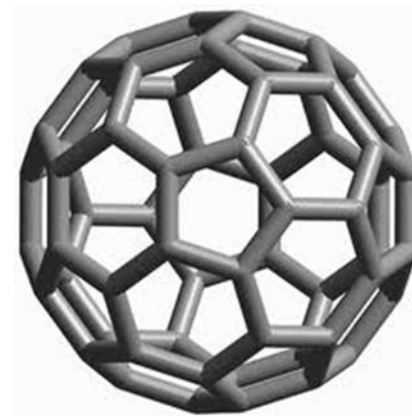
Jakie mają właściwości i z czego one wynikają

struktura diamentu

struktura grafitu

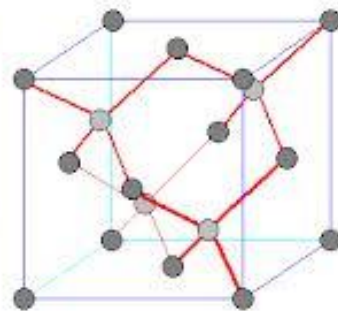
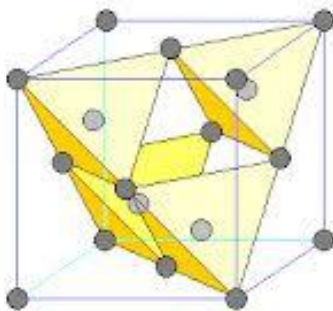

${}^6\text{C}$
Carboneum

Węgiel - diament

Bardzo duża przewodność cieplna diamentu daje możliwość zastosowania tego materiału do odprowadzania ciepła w układach elektronicznych.

Obecnie pracuje się nad urządzeniami elektronicznymi opartymi na syntetycznych diamentach. Domieszkowanie tego izolatora **azotem** pozwala uzyskać dużą przewodność. Domieszki nie są w tym przypadku wprowadzane do sieci krystalicznej, ale są umieszczane między nanocząstkami ziaren węgla i dzięki temu nie ulegają przemianie w grafit.

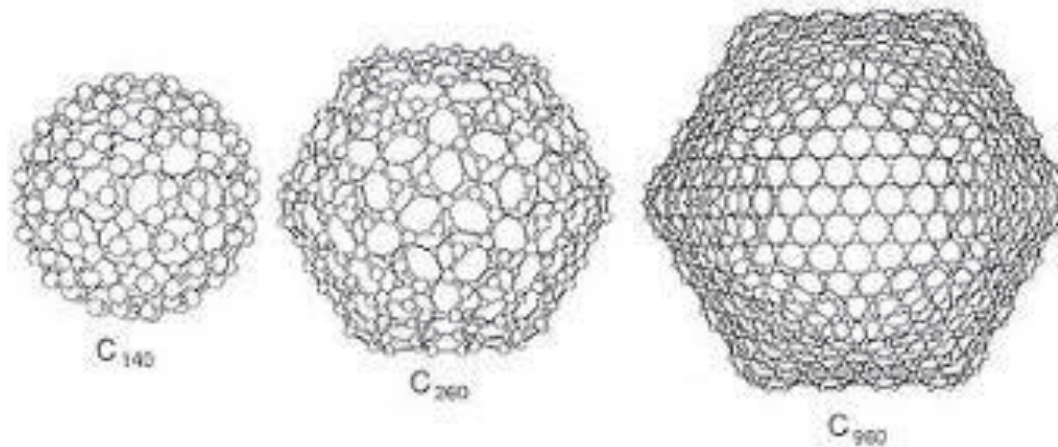

${}^6\text{C}$
Carboneum

Fulereny - synteza

Sir Harold Walter Kroto, rok 1985

Fulereny zostały odkryte w 1985 roku podczas odparowywania grafitu w gazie szlachetnym pod niskim ciśnieniem. Stwierdzono, że w wysokiej temperaturze tworzy się obok węgla atomowego forma jego klasterów.

Oczyszczanie fulerenów polega na ekstrakcji ich z sadzy przy użyciu rozpuszczalników organicznych takich jak benzen czy toluen (barwa)

⁶C
Carboneum

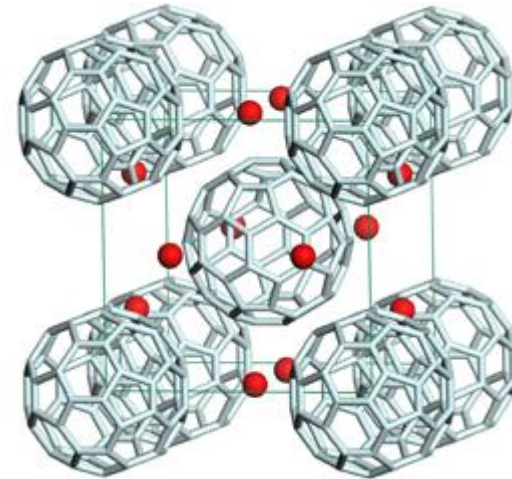
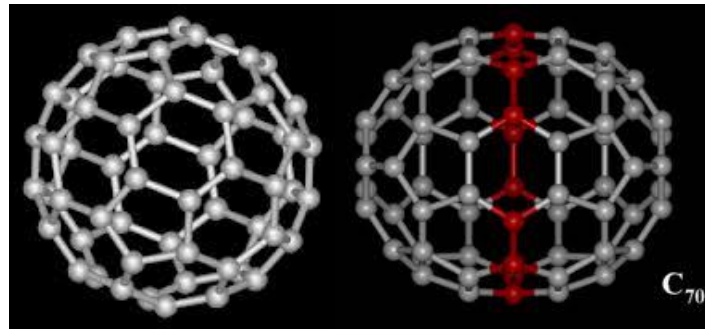
Węgiel – fulereny/fuleryt

Najbardziej typowy jest fuleren C_{60} , (zaraz obok C_{70}), który ma strukturę klatkową zbudowaną z 12 pierścieni pentagonalnych i 20 pierścieni heksagonalnych. Ilość pierścieni heksagonalnych zgodna jest z twierdzeniem Eulera o izolacji pięciokątów i sprzężonych z nimi sześciokątów dla struktur zamkniętych:

$$m = (n - 20)/2, \text{ gdzie:}$$

m - ilość sześciokątów,

n - ilość równocennych atomów węgla

Cząsteczki tworzące kryształ są pustymi wewnątrz, symetrycznymi wielościanami składającymi się z kilkudziesięciu do kilkuset atomów węgla. Najbardziej trwałe fullereny to: C_{32} , C_{44} , C_{50} , C_{58} , C_{60} , C_{70} , C_{240} , C_{540} , C_{960} .

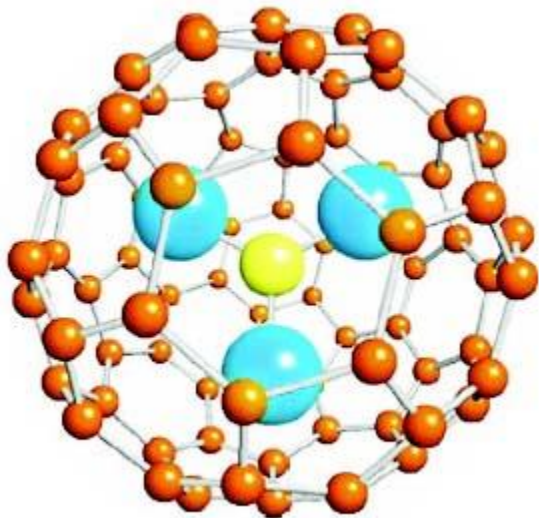

${}^6\text{C}$
Carboneum

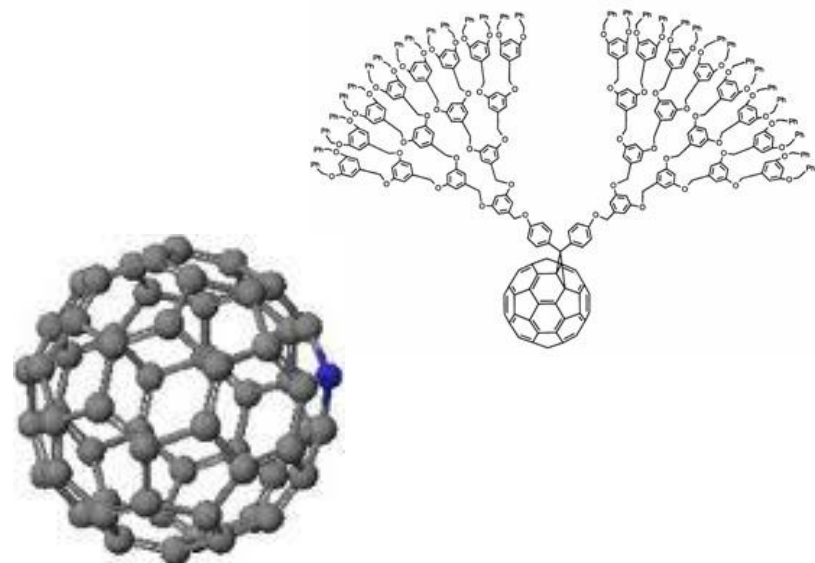
Fulereny - modyfikacje

Chemia fulerenów

endohedralna
metalofulereny

egzohedralna

⁶C
Carboneum

fulereny – wybrane właściwości

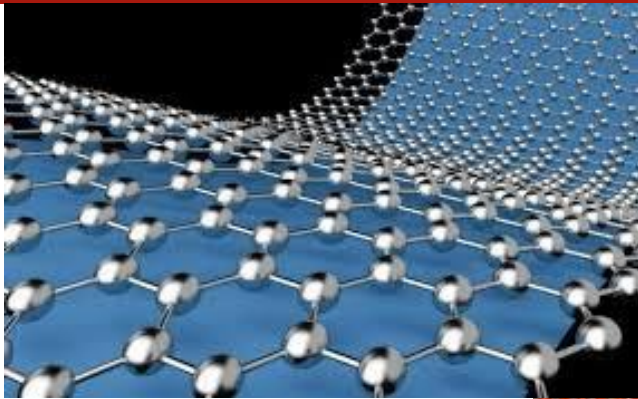
Fulereny znane są jako „gąbki rodnikowe”

Fulereny są bardzo dobrymi antyoksydantami, które reagują z rodnikami – mogą być stosowane w medycynie (zapobieganie zniszczeń i śmierci komórek w wyniku procesu utleniania), kosmetologii (kremy, żele), przemysł spożywczy (zapobieganie procesom psucia się żywności), rozkład tworzyw sztucznych czy zapobieganie korozji metali.

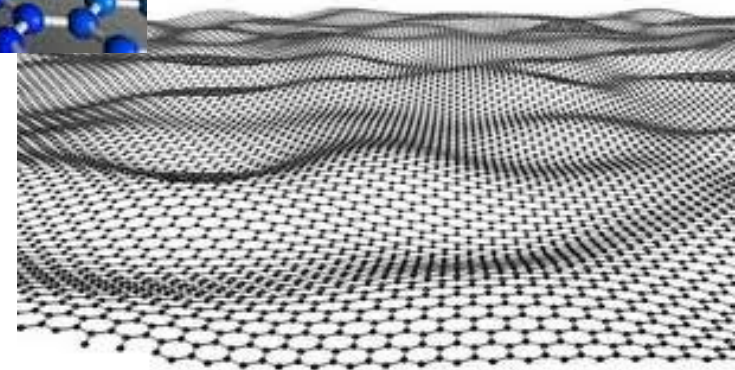
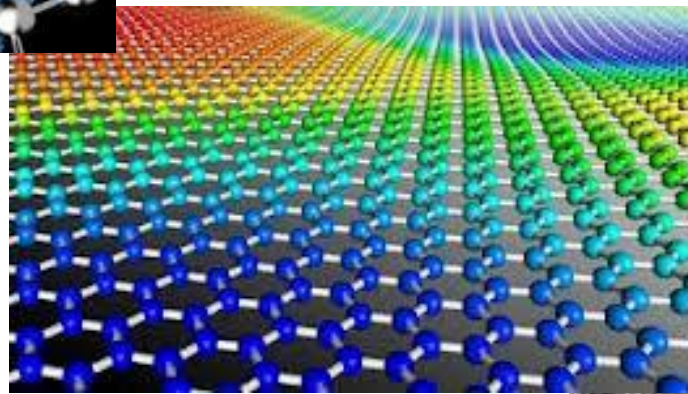

Grafen

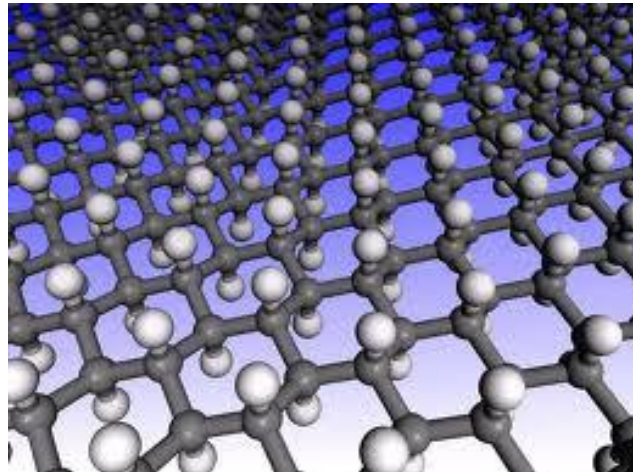
Monowarstwa atomowa
100 razy twardszy od stali
30 razy szybciej przewodzi prąd niż krzem (mikroprocesory)

Węglowodór?

Grafen/grafan

Nowy materiał – **grafan**, będący modyfikacją grafenu powstał w wyniku jego połączenia z wodorem.

Uzupełnienie sieci atomów węgla atomami wodoru nie zmieniło dwuwymiarowej struktury, jednak diametralnie zmieniło jego właściwości. Nowy materiał (grafan), w przeciwieństwie do dobrego przewodnika, jakim jest grafen, stał się izolatorem. Oprócz efektu w postaci nowego materiału odkrycie grafanu dowiodło, że grafen można modyfikować chemicznie.

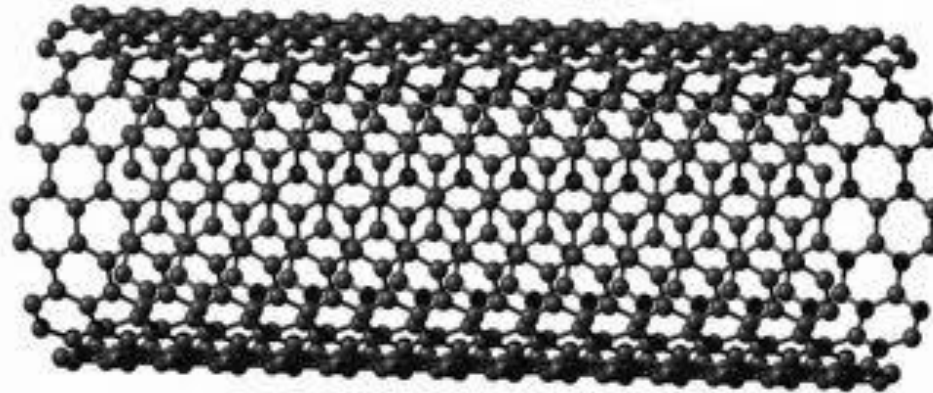

${}^6\text{C}$
Carboneum

Nanorurki węglowe (1991)

charakteryzują się wyjątkowymi właściwościami chemicznymi – wysoka odporność na działanie chemikaliów, mechanicznymi - duża sztywność i wytrzymałość a także właściwościami optycznymi czy magnetycznymi.

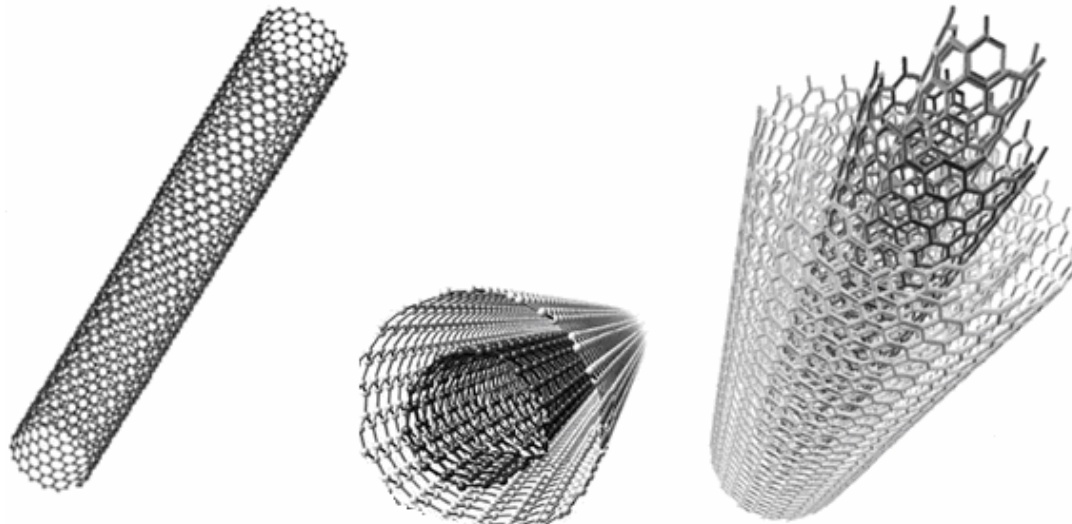

Właściwości elektryczne. Z punktu widzenia zastosowania nanorurek w elektronice kluczowa okazuje się jednak zdolność do przewodzenia prądów o bardzo dużych gęstościach, znacznie przekraczających możliwości innych przewodników.

Nanorurki węglowe

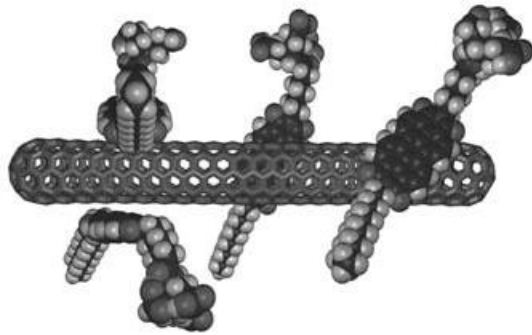
Wytrzymałość nanorurek węglowych na rozciąganie jest 50 – 100 razy większa niż dla stali, jednocześnie masa nanorurek jest sześciokrotnie mniejsza.

Podczas rozciągania długość nanorurki może powiększyć się do 40 % bez naruszenia jej konstrukcji! Charakteryzują się dużą elastycznością i sprężystością co umożliwia ich zginanie, skręcanie czy ściskanie.

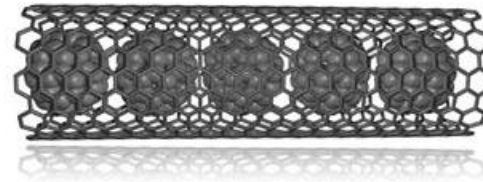

Nanorurki węglowe

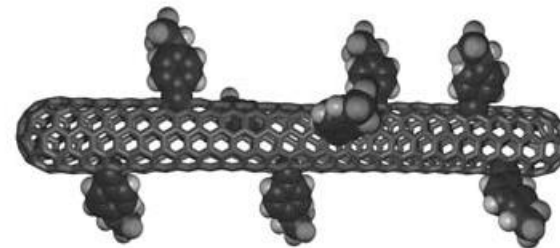
a) Funkcjonalizacja niekowalencyjna

b) Funkcjonalizacja endohedralna

c) Funkcjonalizacja defektów

d) Funkcjonalizacja ścian bocznych

Nanorurki – wybrane zastosowania

- Znakomite właściwości sorpcyjne (wychwytywanie różnych związków występujących w śladowych ilościach w fazie ciekłej i gazowej - czujniki (sensory) gazów i śladowych ilości zanieczyszczeń,
- Nośniki katalizatorów (przemysł chemiczny) i elektrokatalizatorów (ogniwa paliwowe, samoczyszczące się powierzchnie), fotoogniwa (ogniwa słoneczne),
- Membrany filtracyjne (ochrona środowiska),
- Materiały elektrodowe (baterie litowe),
- Wypełniacze materiałów kompozytowych.